

Lois geeft van de in zijn tijd (omstreeks 1670) als ruïnen uit de middeleeuwen nog bestaande sloten, zooals Honingen en Spangen, hebben voor afmeting en indeeling historische waarde, al valt het op dat de plattegrond van Spangen slecht aanpast bij de afbeelding welke Smids ¹⁾ geeft als authentiek en die er inderdaad wel geloofwaardig uitziet.

Het geheele woon- en bedrijfscomplex dezer versterkte huizen – het slot, de werkgebouwen en stallen, de woningen der bedienden, de tuinen, boomgaarden, grasvelden – dat alles was omgeven door een gracht, vaak zelfs door méér grachten; zoo wordt omtrent het Huis te Crooswijk gesproken van „alles wat binnen de *buitenste* gracht” ligt en in een charter van 1339 wordt de burcht van Matenesse aangeduid als het Huis te Riviere met de singels en boomgaarden binnen de *uiterste* sloot.

De omvang van het hoofdgebouw kan men opmaken uit de volgende maten.

Honingen, in 1462 herbouwd na in 1426 uit krijgskundige overwegingen op last van de Stad verwoest ²⁾ te zijn, was ongeveer 90 voet in het vierkant, geheel bebouwd, enkel met uitsparing van een binnenplaats van \pm 30 voet vierkant, waaraan de groote traptoren lag; het had aan den zuidelijken gevel een zaal van 40 bij 20 voet en drie daarmede gemeenschap hebbende vertrekken van 20 bij 20, 8 bij 10 en 10 bij 25 voet.

Spangen, na zijn laatsten herbouw, mat ongeveer 80 voet in het vierkant, met een binnenplaats van 40 bij 45 voet; de achtkante traptoren was ook hier in een van de hoeken uitgebouwd en verleende toegang tot een zaal of hal van 20 bij 40 voet, waaromheen gegroepeerd dan een reeks vertrekken lagen, meerendeels 15 tot 30 bij 25 voet.

Bij den bouw van deze versterkte huizen, ten minste bij de eerste stichting daarvan, gebruikte men groot formaat baksteen, de reuzenmop van ongeveer $30 \times 15 \times 8$ c.M. welke gewoonlijk ter plaatse gebakken werd; het formaat van

1) Lud. Smids, Schatkamer der Ned. Oudheden, Amsterdam 1711.

2) Stadsrekening 1426/27: uitgaafpost wegens vergoeding van een reep, in tweeën getrokken bij het omhalen van de muren en wegens twee vaten bier daar uitgedronken, toen het hout omgehouden werd!